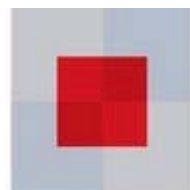

Bar-Ilan University
אוניברסיטת בר-אילן

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

גאה להציג

2010-11

תשע"א

ספר
הקליניקה

פתח דבר

דר' מיכל אלברשטין ועו"ד הדס לבני

בשנה"ל תשע"א הוסיפה הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים לפעול לקידום הגישור במעגלים הסובבים אותנו: במערכת החינוך, בקמפוס של אוניברסיטת בר-אילן, בקרב אוכלוסיות מוחלשות של מהגרי עבודה ובשכונות מצוקה, בפעילות לקידום יישומו של צדק מאחה בעבירות מין, לקידום תורת המשפט הטיפולי בישראל ולקידום חקיקה בתחום הגישור.

השנה למדו בקליניקה 25 סטודנטים. הסטודנטים זכו להכשרה בגישור במסגרת סדנה בת 21 שעות אקדמיות לפני תחילת הלימודים, נחשפו למושגי היסוד מתחום הגישור ויישוב הסכסוכים, התנסו בסימולציות ושיפרו את מיומנויות השיח שלהם. כל אחד מן הסטודנטים בקליניקה **צפה במשך השנה בהליכי גישור ממקורות שונים** (במרכז גישור בקמפוס של התכנית הבינתחומית ללימודי יישוב וניהול סכסוכים לתואר שני; בגישורים בסכסוכים שהופנו מ"קו לעובד"; בגישורים שהופנו אל הקליניקה מקליניקות אחרות או שהגיעו דרך פונים עצמאיים), תיעד וניתח אותם. גם השנה סיפרו הסטודנטים כי חוויית הלמידה מן הצפייה בהליכי הגישור היתה עבורם משמעותית ומאירת עיניים. הצפייה תרמה להעמקת ההבנה של הסטודנטים את הליך הגישור, ליכולתם לפתח חשיבה ביקורתית על משפט, על גישור ועל מה שביניהם ולהכשרתם לתפקידם העתידי כעורכי דין. כל אחד מן הסטודנטים בקליניקה השתתף **במפגשים העיוניים** של הקליניקה, שעסקו במודלים שונים של גישור, בהבדלים בין מו"מ תחרותי ומו"מ משתף, בצדק מאחה, בתורת המשפט הטיפולי, בסוגיות של גישור וכוח, בסוגיות אתיות בגישור ועוד.

נוסף על כך פעל כל אחד מן הסטודנטים במסגרת אחד **מאפיקי הפעילות המעשיים של הקליניקה**:

- סטודנטים של הקליניקה פעלו **לחינוך לגישור**: הסטודנטים עסקו בפיתוח ובהנחיה של מערכים להטמעת ערכי הגישור ורוחו בבית הספר "רוגוזין-ביאליק" שבדרום תל-אביב, בית ספר שלומדים בו תלמידים מ-48 מדינות, רבים מהם נולדו למהגרי עבודה בישראל. הסטודנטים פעלו בחטיבת הביניים, וכל צמד של סטודנטים ליווה לאורך השנה כיתה אחת, ופעל להמחשת היתרונות שבדרך הגישור וברוחו ולהקניית ערכים ומיומנויות בסיסיות שבכוחם לקדם את השיח שמנהלים הילדים בבית הספר וגם בבית. הסטודנטים פעלו גם להכשרת צוות של ילדים מן הכיתות היסודיות לתפקיד מגשרים. ילדים אלה נבחרו לשמש מנהיגות צעירה בבית הספר, והמיומנויות שהקנו להם הסטודנטים נועדו לעודד הקמתו של מרכז גישור בבית הספר, שבו יגשרו אותם ילדים בין חבריהם.

- סטודנטים של הקליניקה פעלו להגברת המודעות לגישור והשימוש בו בקמפוס: במסגרת הפעילות להגברת המודעות של הסטודנטים ושל הסגל באוניברסיטה לנושא הגישור ולהגברת השימוש בגישור ליישוב סכסוכים בקמפוס, יזמו סטודנטים "ימי מודעות לגישור בקמפוס", שבמסגרתם הוקמו עמדות הסברה ברחבי הקמפוס והקהל נחשף לאפשרויות השימוש בגישור וליתרונותיו. הסטודנטים כתבו חומרים לאתר הקליניקה, יזמו מפגש בנושא "שפת גוף" עם גב' דורית עוזיאל, מומחית לשפת גוף, וארגנו סיור ב"בית נועם", הוסטל שיקומי לגברים אלימים, שבמסגרתו נחשפו הסטודנטים בקמפוס לדרך אחרת לטיפול במבצעי עבירות של אלימות במשפחה.

- התחרות הבינלאומית לייצוג בגישור של ה-International Chamber of Commerce נערכה השנה בפאריז. הפקולטה למשפטים השתתפה זו השנה השנייה בתחרות, הבוחנת את מיומנויותיהם של משתתפיה, סטודנטים למשפטים מכל העולם, בניהול משא ומתן באופן אפקטיבי בעת שהם מייצגים צד לסכסוך בהליך של גישור. צוות של 4 סטודנטים הוכשר לתחרות על-ידי דר' קרני פרלמן. לאחר שובה של הנבחרת מפאריז, ארגנו סטודנטים של הקליניקה תחרות מקומית של ייצוג בגישור, שבמסגרתה התמודדו סטודנטים מן הפקולטה על מקום בנבחרת לתחרות שתערך בשנה"ל תשע"ב. במסגרת זו פעלו הסטודנטים של הקליניקה לקיומה של תחרות אפקטיבית והעמידו את ידיעותיהם בגישור לרשותם של המועמדים כדי לסייע להם להתכונן לתחרות.

- סטודנטים של הקליניקה פעלו לקידום החקיקה להסדרת הגישור בישראל: בעקבות ביטולן בשנת 2008 של תקנות בתי המשפט (רשימת מגשרים), התשנ"ו – 1996, אשר קבעו מי כשיר להימנות ברשימת המגשרים של בתי המשפט, בוטלה רשימת המגשרים של בתי המשפט. יחד איתה בוטלו גם תנאי הסף שלפיהם התנהלה במשך שנים הכשרת מגשרים בישראל ולפיהם התנהל פיתוחו המקצועי של הגישור כפרופסיה. הקליניקה פעלה להובלת צוות חשיבה, שימנה נציגים של בעלי העניין המרכזיים בתחום הגישור בישראל וידון בשאלה מהי החקיקה הרצויה כיום לקידומו של הגישור בישראל. סטודנטים בקליניקה פעלו כדי לתמוך את עבודתו של צוות החשיבה: הכינו סקירות על הנעשה בעולם בתחום הגישור בנושאים שנדרשו ומיפו סוגיות מקצועיות. סטודנטים פעלו גם ליצירת קשר עם חברי כנסת ולהכנת תשתית לקידום הצעת החוק, כשתבשיל הצעה כזו.

- סטודנטים של הקליניקה תמכו בפעילות הקליניקה לקידום הגישור בסכסוכים המופנים מ"קו לעובד": בשיתוף פעולה בין עמותת "קו לעובד", בין מגשרים מתנדבים ממוזאיקה – המרכז ליישוב סכסוכים בהסכמה" ובין הקליניקה לגישור, קיימה הקליניקה זו השנה הרביעית הליכי גישור בתיקים המופנים אליה מ"קו לעובד". גם השנה קיימה הקליניקה עשרות גישורים בין מהגרי עבודה בתחומי הסייעות והניקיון לבין מעסיקיהם. סכסוכים אלה מתאפיינים במורכבות רבה: שני הצדדים לסכסוך עשויים להשתייך לאוכלוסיות מוחלשות; קיימים פערים תרבותיים ופערי שפה משמעותיים

ביניהם; מערכות היחסים שנוצרו בין הצדדים מתאפיינות בקרבה רבה (בדרך כלל מדובר בעובדי סיעוד שסייעו למעסיקיהם בביצוע פעולות יום-יומיות אינטימיות והתגוררו יחד איתם משך תקופות ארוכות) ולכן גם באינטנסיביות רגשית משמעותית. הגישור בתיקים המופנים מ"קו לעובד" מצריך מן המגשר התמודדות מיוחדת עם המאטריה של דיני עבודה ועם הקונספט של גישור בעניינים המערבים זכויות קוגנטיות; התמודדות עם כל הסוגיות המיוחדות הנובעות מן העבודה עם ארגון זכויות כגורם המפנה את התיקים לגישור; והתמודדות עם מגוון הנושאים הבין-תרבותיים ועם הפערים המיוחדים ביחסי הכוח בגישורים אלה.

סטודנטים תלמידי הקליניקה עסקו במלאכה המורכבת של "גיוס" הצדדים ותיאום התיקים לגישור, ליוו ואפיינו את התיקים המופנים לגישור על-ידי "קו לעובד" וחקרו את ההיבטים השונים המאפיינים את הגישור בתיקים מורכבים אלה. הצוות גם תיאם את הצפייה בגישורים עבור כל תלמידי הקליניקה. בחלקה השני של שנת הלימודים, חלק מן הסטודנטים בקליניקה גם גישר בפועל לצד מנהלת הקליניקה בגישורים אלה.

• גם השנה, זו השנה השנייה, הוסיף צוות של סטודנטיות מן הקליניקה לסייע לקידום **יישומו של מודל של צדק מאחה בעבירות מין**: בעקבות פנייה של איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית, החלה הקליניקה בשנה"ל תש"ע לפעול לקידום יישומו של מודל של צדק מאחה בעבירות מין. בתחילה התמקדה הפעילות בבחינת האפשרות לתת מענה לצורך שמביעות נפגעות רבות הפונות למרכזי הסיוע, ומבקשות לקיים תהליך מונחה של שיח עם מבצע העבירה (האם אפשרי והאם אכן נדרש על-ידי השטח). בהמשך הדרך, ועם הקמתה של קואליציית "בצדק" לקידום יישומו של הצדק המאחה בעבירות מין, לבשה פעילות הקליניקה אופי של הגשת סיוע במימוש היוזמה.

הסטודנטיות בצוות זה זכו להכשרה בתחום הצדק המאחה וכן להכשרה בנושא הצרכים של נפגעות ושל נפגעי תקיפה מינית והקשיים שפוגשות הנפגעות במערכת המשפט הפלילי.

בשנה"ל תש"ע בחן צוות של סטודנטיות מודלים קיימים בעולם של צדק מאחה בעבירות מין. בשנה"ל תשע"א בנה הצוות – בהובלה ובהנחיה של גב' פני לייסט, יו"ר קואליציית "בצדק" – שאלון לזיהוי הצרכים של נפגעות תקיפה מינית, שנועד לבחון את התאמת ההליך לצרכים בשטח וכן לסייע באפיון המקרים העשויים להתאים לתהליכים של צדק מאחה בעבירות בעלות אופי מיני. לשם כך ערך הצוות ראיונות במרכזי הסיוע השונים, שוחח עם רכזות סיוע בהליך הפלילי לנפגעות עבירות מין, עם עובדות סוציאליות במרכזים וגם עם כמה נפגעות ולאחר מכן עיבד את המידע שנאסף. מן המידע עלה בבירור, כי תהליכי צדק מאחה עשויים לתת מענה מיטבי לצרכים של רבות מנפגעות עבירות המין, צרכים שעל-פי רוב אינם מקבלים מענה כיום בהליך הפלילי הקונבנציונלי, ולפיכך ראוי לעשות כל מאמץ כדי לקדם יישומם של תהליכים אלה. עוד התחיל הצוות במלאכה המורכבת של מיפוי ההיבטים המשפטיים הנוגעים להפעלה וליישום של צדק מאחה בעבירות מין, והתחיל לעסוק בנושאים הקשורים בסודיות ובחיסיון. גם בשנה הבאה תוסיף הקליניקה לתמוך במהלך חשוב זה ככל יכולתה.

- **הצוות לקידום תורת המשפט הטיפולי:** תורת המשפט הטיפולי פותחה בארה"ב בשנות התשעים. במרכזה עומדים הגברת המודעות להשלכות הטיפוליות של המשפט והניסיון לחזק השפעות טיפוליות חיוביות. במקביל לתחום זה ובזיקה מסוימת אליו התפתחה בארה"ב מערכת של בתי משפט "פותרי בעיות" – Problem Solving Courts, המטפלים בתחומים שונים, בעיקר במשפט הפלילי, תוך ניסיון לפתח תכנית לטווח ארוך ולגבש החלטה באמצעות צוותים משולבים של שופטים ואנשי מקצוע (פסיכיאטרים, עובדים סוציאליים ואחרים).

הקליניקה עוסקת בפיתוח של אפיק מחקר זה כבר ארבע שנים: בשנה"ל תשס"ח עסק צוות של שלושה סטודנטים בצפייה בהליכים אזרחיים בבתי משפט ובבית הדין לעבודה ובאפיון הטיפולי של הליכים אלה. בשנה"ל תשס"ט צפה צוות של ארבעה סטודנטים בהליכים פליליים בבתי משפט השלום והמחוזי בת"א ובבית משפט השלום בכפר סבא, בנה שאלון צפייה הבוחן את הרגישות הטיפולית של השופטים בהליך הפלילי וגיבש מסקנות. בשנה"ל תש"ע עסק צוות של שני סטודנטים במחקר על אודות בתי משפט מיוחדים ברחבי העולם ובגיבוש ניר עמדה באשר להקמתם בישראל של בתי משפט כאלה, בעלי רגישות טיפולית מיוחדת, ובייחוד בתי משפט המטפלים במבצעי עבירות המכורים לסמים.

השנה נפתחה פעילות הקליניקה בתחום תורת המשפט הטיפולי **בכנס לרגל צאתו של כרך מחקרי משפט בנושא תורת המשפט הטיפולי**. הכנס, שנערך בחודש נובמבר 2010, כלל שלושה מושבים: בראשון שבהם הציגו דר' מיכל אלברשטין ודר' קרני פרלמן את הנושא של תורת המשפט הטיפולי; לאחר מכן דברו כבוד השופט עידו דרויאן, דר' הדר דנציג-רוזנברג ומר ירון אבישר, מנהל "בית נועם", על פוטנציאל הריפוי של המשפט הפלילי בתיקי אלימות במשפחה; לבסוף עסקו כבוד השופטת (בדימ') דר' עדנה קפלן-הגלר, פרופ' אריאל בנדור ודר' עדי איל בשאלת התאמתה של תורת המשפט הטיפולי למציאות הישראלית.

צוות של שלושה סטודנטים ערך השנה מחקר שמטרתו לבחון כיצד מממשים כיום בתי המשפט עקרונות טיפוליים בתחום האלימות במשפחה (ובייחוד בהתייחס לכך שההתדיינות מפוצלת בין בתי המשפט למשפחה ובתי המשפט הפליליים) ולהציע דרכים לחיזוק הרגישות הטיפולית ולשיפור המענה לכל הצדדים לתיקים אלה. הצוות סקר את המודל הקיים בארה"ב ואחר מכן קיים ראיונות עם גורמים מובילים בתחום הטיפול באלימות במשפחה בישראל. בהנחיית הצוות השתתפו דר' דניאלה בייניש ודר' הדר דנציג-רוזנברג, ועל כך תודתנו.

- **גישורים:** הקליניקה העניקה השנה שירותי גישור בתיקים שהופנו אליה מ"מקו לעובד" ובתיקים שהופנו מקליניקות-אחיות בפקולטה: זכינו לשיתוף פעולה מקצועי ונדיב עם עו"ד יעל אדורם, מנהלת הקליניקה לסיוע משפטי אזרחי, שהפנתה אלינו סכסוכים המתאימים לגישור - בעיקר סכסוכי שכנים וסכסוכי עבודה. קיבלנו גם תיקים לגישור מעורכות הדין עדי רז ואסנת קרפלוס-גלעם מהקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני

משפחה. סטודנטים של הקליניקה צפו בגישורים ולמדו מהם, וחלקם אף גישר בכמה מהם. סטודנטים של הקליניקה גם הכינו חוות דעת משפטיות בכמה מן הנושאים שעלו בהליכי הגישור, מתוך כוונה שתשמשה למגשר לשיפור "בוחר המציאות המשפטי" שהוא עורך לצדדים.

אנו מבקשות להודות לכל מי שאפשרו את עבודת הקליניקה ואת העשייה שלנו לקידום הגישור:

תודות לשותפינו: למרכז גישור בקמפוס מייסודה של התכנית הבינתחומית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן - לגב' רבקה אלבק-סלומון ולגב' רויטל חמי-זינימן; לבית הספר ביאליק-רוגוזין - למר יעקב קופיץ, מנהל חטיבת הביניים, ולמורות גב' בתיה מסמבר, גב' רות אילאסי וגב' רונית שפירא; לגב' פני לייסט, יו"ר בצדק - הקואליציה לקידום צדק מאחה בעבירות מין, ולכל חברי הקואליציה; ל"קו לעובד" - לגב' חנה זוהר ולגב' זהבה רותם; למוזאיקה- המרכז ליישוב סכסוכים בהסכמה - לעו"ד נורית בכרך, לעו"ד יעל עזרתי ולמגשרים המתנדבים בסכסוכים המופנים מ"קו לעובד"; למי שתרגמו לעבודתו של צוות תורת המשפט הטיפולי - לדר' דניאלה בייניש ולדר' הדר דנציג-רוזנברג; לכל מי שנרתם לעשייה לקידום החקיקה בתחום הגישור - לפרופ' אפרים תבורי, ראש התכנית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן, לגב' כרמלה זילברשטיין ולמר אייל קהלני, נציגי פורום מרכזי גישור בקהילה, לעו"ד שחר רוטקופף מן המכון לחקר יישוב סכסוכים וגישור של המכללה למנהל ולגב' דרורה גבע; תודות לאנשי פורום הצדק המאחה ולגב' אתי רחמים, רכזת הפורום, שהצטרפו אלינו השנה ומפגשיהם נכללו השנה בגדר פעילויות הקליניקה בקמפוס; ותודות לידידי הקליניקה, לדר' בני יעקב ולדר' קרני פרלמן.

תודות לחברינו מבית, מן הפקולטה למשפטים: לפרופ' אריה רייך, דיקן הפקולטה למשפטים, ולסגנו, דר' יעקב חבה; לעו"ד מרב גבעון, ראש מנהל הפקולטה למשפטים; לעו"ד קארין אלהרר, מנהלת מערך הקליניקות ולמזכירות המערך, גב' פזית אלטר וגב' רעות פישר; תודות לעו"ד יעל אדורם, לעו"ד מיה גפן ולעורכות הדין עדי רז ואסנת קרפלס-גלעם; למר אבשלום שטיינמץ, למר אורי גולדשמידט, לגב' לימור בר-שדה, לגב' נעמי סודאי, לגב' עליזה בנין ולגב' ארנה בן-חיים.

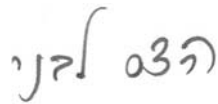
ולבסוף, תודות בתוך המשפחה פנימה: תודה לכל הסטודנטים שלנו שעשו השנה במלאכה, על שפתחו את ליבם לרוח הגישור ואת מחשבותיהם לערכיו ולרוחו, ועל שתרגמו ממרצם ומזמנם ועשו לקידומו.

בשנת הלימודים תשע"ב צפויה הקליניקה להוסיף ולפעול לקידום הגישור בבתי ספר ובקמפוס ולקידום הליכי גישור בסכסוכים המופנים מ"קו לעובד" ומקליניקות אחיות. כן צפויה הקליניקה להוסיף ולתרום לקידום יישומו של מודל של צדק מאחה בעבירות מין ולקידום תורת המשפט הטיפולי. בשנת הלימודים תשע"ב צפוי להצטרף לצוות הקליניקה עו"ד אביעד איגרא, ועמו צפויה התמקצעות של פעילות הקליניקה באפיק חדש, הוא תחום הגישור ברשויות המדינה. הקליניקה גם תערוך אירוע מבוים בנושא זה. פעילותה של

הקליניקה לקידום החקיקה בנושא הגישור תימשך, אך זאת תחת המטריה של התכנית הבינתחומית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן.

אנו מאחלות הצלחה לכל הסטודנטים בוגרי הקליניקה ומזמינות אתכם, הסטודנטים, לשמור על קשר. תמיד נשמח בבואכם.

בברכה,

הדס לבני, מגשרת ועורכת דין
מנהלת
הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

ד"ר מיכל אלברשטין
אחראית אקדמית
הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

דבר העורכים

"התואיל להגיד לי, בבקשה, באיזו דרך עלי ללכת מכאן?" שאלה אליס.
"זה תלוי במידה רבה לאן את רוצה להגיע." - אמר החתול.
"לא אכפת לי כל כך לאן." - אמרה אליס.
"אם כך, לא משנה באיזו דרך תלכי", אמר החתול.
" - בתנאי שאגיע לאנשהו", הוסיפה אליס כהסבר.
"בטוח שתגיעי", אמר החתול, "אם רק תתמידי בהליכה".

בסוף השנה שעברה התבקשנו לבחור קליניקה שנרצה להתמחות בה מבין מגוון הקליניקות שבאוניברסיטת בר-אילן. רובנו ידענו כי אנו בוחרים בדרך מסוימת (ממש כמו אליס), אך לא ידענו לאן תוביל אותנו דרך זו. חלקנו בחרנו בקליניקה לגישור בשל עניין בתחום הגישור, חלקנו כי רצינו קצת "לנוח" מתכנים משפטיים קורקטיים וחלקנו בחרו בקליניקה כי היא נשמעה מעניינת אף מבלי לדעת דבר על עולם הגישור.

המשותף לכולנו, בתום שנת הלימודים, היה ההבנה כי מדובר בתחום מרתק אשר הכרתו ולמידתו תורמת לכל אדם, הן בעתידו המקצועי כעו"ד והן בחייו הפרטיים.

למדנו את השלבים של הליך הגישור, את הרציונאל החברתי העולה ממנו, צפינו בגישורים וחלקנו אף גישר בפועל בגישורים שונים – דבר אשר לא יסולא בפז.

בין הכלים הרבים אשר רכשנו בקליניקה:

- ✓ דגש על מציאת פיתרון לבעיה המשותפת לצדדים בצורה אשר תגדיל את הרווח לצדדים (win-win), במקום ראיית צד את עצמו כמרוויח רק אם השיג דבר על חשבון הצד השני.
- ✓ מתן מקום לצדדים לאוורר את רגשותיהם ולהעלות את דבריהם, דבר אותו לרוב לא ניתן לקבל כאשר פונים לבית המשפט.
- ✓ היכולת להקשיב ולא לשפוט צד לסכסוך, תוך התמקדות בנקודות אותן יש לפתור לשם הגעה להסכמת הצדדים.
- ✓ מתן פתחון פה לצדדים להעלות רעיונות שלהם לשם פתרון הסכסוך, תוך עידוד יצירתיות וגמישות מחשבתית.
- ✓ העצמת צדדים מוחלשים לסכסוך.

במסגרת פעילותנו בקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים למדנו על חשיבותם של ההליכים השונים בתחום: החל מגישור בין צדדים לסכסוך ועד לטיפול אלטרנטיבי בנפגעות עבירות מין, למשל, בדרך של תהליך הצדק המאחה.

במסגרת הפעילות הצוותית ניסינו להנחיל נורמות וערכים גישוריים במסגרות שונות:

צוות החינוך לגישור פיתח והנחה שיעורים על טהרת עולם הגישור והנחיל ערכים גישוריים לתלמידים.

הצוות לקידום המודעות לגישור והשימוש בו בקמפוס פעל להגברת המודעות להליך הגישור ולתפישת העולם הגישורית ברחבי הקמפוס.

הצוות לקידום החקיקה בתחום הגישור מיפה וניתח את הפערים הקיימים בחקיקה בתחום הגישור, הכין סקירות הנוגעות להסדרת התחום בעולם והשתתף בישיבה של בעלי העניין בתחום הגישור לקידום החקיקה. הצוות אף החל בפנייה לחברי כנסת בבקשה לקיים פגישות כדי להכין את הקרקע לקידום חקיקה בתחום הגישור, כשתבשיל חקיקה כזו.

הצוות לקידום הגישור ב"קו לעובד" ליווה תהליכי הטמעה של הגישור בארגון "קו לעובד" בסכסוכים בין מהגרי עבודה לבין מעסיקיהם ובני משפחותיהם בתחום הסיעוד והניקיון. הצוות תיארם תיקים לגישור וחקר היבטים הקשורים בעבודה עם ארגון זכויות כגורם המפנה סכסוכים לגישור.

הצוות לקידום תורת המשפט הטיפולי עסק באופן ממוקד בהכנת נייר עמדה בנושא הקמת בית משפט פותר בעיות בתחום אלימות במשפחה בישראל. מטרת הצוות היתה ללמוד ממודל ה-IDV COURT הקיים והפועל בארה"ב ולנסות לבחון את הקמתו ויישומו הלכה למעשה גם בישראל.

הצוות לקידום השימוש בצדק מאחה בעבירות מין עסק בבדיקת התאמת ההליך על פי הצרכים השונים של הנפגעות (והנפגעים) בעבירות מין, וזאת במטרה לבחון האם הליך של צדק מאחה בעבירות מין יכול לענות על צרכים של נפגעות עבירות מין והאם יכול לשמש כאופציה ממשית עבורן. הצוות גם החל לבחון סוגיות משפטיות יסודיות הכרוכות בהפעלת ההליך, כתמיכה לפעילות "בצדק" – הקואליציה לקידום צדק מאחה בעבירות מין.

צוות נוסף עסק בלימוד שמטרתו שיפור עבודת הקליניקה: הצוות בחן מודלים של קליניקות לגישור וליישוב סכסוכים ברחבי העולם וניסה ללמוד מהן על כיוונים חדשים אפשריים לעבודת הקליניקה.

עם סיום השנה ניתן לומר בבטחה כי רובנו, אם לא כולנו, ניעזר בכלים שלמדנו בקליניקה להמשך חיינו ואולי אף נמשיך לכיוון קריירה נוספת (או יחידה) כמגשרים.

בספר זה העלה כל צוות על הכתב מעט מן המחשבות והחוויית שליוו את פעילותו. אנו תקווה כי תמצאו בספר עניין.

בברכה,

העורכים – זהר גבע, אלירן דוייב ואלה וישליצקי

פעילויות הקליניקה

פעילות לקידום החינוך לגישור

השנה עסקו סטודנטים של הקליניקה בפיתוח ובהנחה של מערכים להטמעת ערכי הגישור ורוחו בבית הספר "רוגוזין-ביאליק" שבדרום תל-אביב, בית ספר שלומדים בו תלמידים מ-48 מדינות, רבים מהם נולדו למהגרי עבודה בישראל. זוהי השנה השנייה לשיתוף הפעולה של הקליניקה עם בית הספר "רוגוזין-ביאליק". הסטודנטים פעלו בשכבת כיתות ז'; כל צמד של סטודנטים ליווה לאורך השנה כיתה אחת, ופעל להמחשת היתרונות שבדרך הגישור וברוחו ולהקניית ערכים ומיומנויות בסיסיות שבכוחם לקדם את השיח שמנהלים הילדים בבית הספר וגם בבית. הסטודנטים פעלו גם להכשרת צוות של ילדים מן הכיתות היסודיות לתפקיד מגשרים. ילדים אלה נבחרו לשמש מנהיגות צעירה בבית הספר, והמיומנויות שהקנו להם הסטודנטים נועדו לעודד הקמתו של מרכז גישור בבית הספר, שבו יגשרו אותם ילדים בין חבריהם.

שלמה שפרינג ואיציק לניאדו מספרים:

בשונה מבתי ספר אחרים, ההתנסות והחווייה שלנו בבית הספר ביאליק-רוגוזין הינה מיוחדת במינה. בית הספר מאגד בתוכו אוכלוסיות שונות, בדגש על זרים: פליטים מדארפור ומאריתריאה, מהגרי עבודה, סינים, רוסים, סודנים, ערבים ועוד כהנה וכהנה. כולם דוברי עברית (ברמה כזו או אחרת), אך המנטליות וההיסטוריה של הילדים הם המייחדים את העבודה שלנו איתם.

העבודה אכן הייתה מאתגרת. התרשמנו שקו המחשבה של בית הספר, גם אם אינו מוצהר או מפורש, הוא שעדיף שהילדים יהיו בתוך שטח בית הספר מאשר שיסתובבו ברחובות, ועל כן אין דרישה הדוקה שהילדים יהיו בשיעור, ומספיק שהם יהיו בשטח בית הספר. מצב דברים זה אילץ אותנו למצוא דרכים יצירתיות על מנת לעניין את הילדים ולגרום להם להישאר מרוכזים איתנו. מצאנו שהם אוהבים (כמו כל ילד...) לפתוח את המפגשים איתנו במשחק: לפני

שהמפגש הלימודי מתחיל אנחנו דואגים לסדר את הכיסאות במעגל, מתיישבים ושואלים את הילדים לשלומם. לאחר מכן, מציגים את כללי המשחק. כל פעם משחקים במשהו אחר: משחקי כדור, כיסאות, הפעלות שונות. אמנם במשחק יש מעט חסרונות (המשחק גוזל זמן מן הפעילות, יש ילדים שלא רוצים להשתתף), אך חסרונות אלו התגמדו לעומת היתרון שבו הילדים – שגם ככה דרוכים, מתוחים ומלאי אנרגיות – פורקים קצת מתח במשחקים המגוונים. הם כל-כך אהבו לשחק איתנו, שהם היו מזכירים לנו גם במהלך המפגש עצמו – "מתי שוב נשחק...?"

כאשר סיימנו לשחק, התחלנו להעביר תכנים גישוריים. מצב הכיתה לא אפשר לנו לדון בשלבים של הליך הגישור ובהליכי הגישור עצמם. בשל האתגרים בכיתה התמקדנו בפעילויות בסיסיות יותר, שמטרתן ליצור אווירה נעימה יותר בכיתה ולהוריד את מפלס האלימות בה. עסקנו רבות בנושאים של שיתוף פעולה, הקשבה, סובלנות, אלימות, קבלת האחר ועוד.

כדי לשמור את הילדים מרוכזים איתנו, השתדלנו לקשר את תכני השיעור לענייני אקטואליה. מצאנו כי הילדים מאוד ערים לסובב אותם, וצמאים לשמוע יותר. לכן שמחנו לדבר איתם ולפתח את הנושא האקטואלי – גם אם לעתים קרה שסטינו ממערך השיעור המתוכנן. כך לדוגמה, באחד השיעורים שבו הבאנו לכיתה כתבות מהעיתון שעוסקות באלימות, תכננו לבקש מהכיתה להתחלק לקבוצות ולדון בכל כתבה – מי הפוגע? מי הנפגע? מה סוג האלימות? איך היה אפשר למנוע אותה? וכו'. ההתעניינות שלהם והצמא שלהם לדעת הובילו לכך, שממערך של שיעור העוסק באלימות גלשנו למגוון נושאים שהיו על הפרק בחדשות. לדוגמה: מידיעה שעסקה ברעידת האדמה ביפן, הילדים שאלו אותנו שאלות: מה זה כור גרעיני? איך נוצר צונאמי? מה קורה שם עכשיו? דוגמה נוספת (מאותו שיעור): ידיעה שעסקה בגזר דינו של הנשיא לשעבר משה קצב, גררה מיד שאלות כמו: מה זה נשיא? מה תפקידו? מה מותר לו לעשות ומה אסור לו – על אף היותו נשיא?

לסיכום: מאוד נהנינו לעבוד עם הילדים. אנחנו מרגישים שניתן למצוא בהם ניצוץ שיוכל להפוך ביום מן הימים לשלהבת עזה. אם וכאשר זה יקרה, נוכל לשמוח על שגם לנו היה חלק בכך.

הסטודנט איציק לניאדו בתמונה מתוך פעילות שהועברה בכיתה ז/1 בית הספר

הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים, ספר שנה תשע"א

מיכאל חיים ואבי זיידרמן חולקים "טיפים" לתלמידי הקליניקה בשנת תשע"ב:

- כל כיתה שונה מרעותה - כל ההערות שלנו, טיפים, מערכי שיעור, המלצות וכדומה מתייחסים לכיתה הספציפית שלנו ולה בלבד! אפשר להיעזר במערכים משנים קודמות – זה פותח את הראש ונותן רעיונות - אך כל פעילות יש להתאים לרמת הכיתה, לאופי התלמידים ולגילם, ולאתגרים המיוחדים של כל כיתה וכיתה.
- עם הזמן מתגבשת דרך פעולה שמתאימה לכיתה, שומרת על ריכוז התלמידים ומאפשרת לך בתור מדריך, להגיע אליהם עם הרעיונות שברצונך להעביר. הדרך צריכה להיות הדרגתית; לדעתנו אין צורך למהר, אלא להיות קשובים לצורכי הכיתה.
- הדרך שאנו אימצנו היא פתיחת השיעור בפעילות פיזית מעשית, בדרך כלל בקבוצות. זה עזר לנו להעסיק את התלמידים, להושיב אותם וליצור שקט יחסי בכיתה. בסוף הפעילות הסברנו לתלמידים מה הייתה הפעילות, מה עלה ממנה ומה רצינו להראות באמצעותה. לאחר מכן בדרך כלל התנהל שיח עם התלמידים וניסיון לשתף אותם ברעיון. מצאנו שהדרך האפקטיבית ביותר היא חשיבה על דוגמאות מעולם המושגים שלהם או העברת ה"פואנטה" באמצעות סיפור. אנחנו מאוד אהבנו להביא להם סיפורים מהתנ"ך, גם כי הם לא יודעים את הסיפורים וגם כי זה פשוט ריתק אותם. מכאן כבר אפשר להמשיך בשיעור שהוא יותר פרונטלי ופחות פעיל.
- בכל הנושא של בחירת תלמידים ובחירת סיפורים שתלמידים העלו צריך להיות מאוד רגישים. אם בחרתם להשתמש בסיפור שעלה בכיתה ולנתח אותו או לדבר עליו, לטעמנו צריך לראות אם נכון להשתמש בו. גם אם מחליטים להזכיר אותו ולהתייחס אליו, חשוב לוותר על השמות. אנחנו בחרנו לעבוד על סיפורים שאף אחד מחברי הכיתה לא היה מעורב בהם, למעט מקרה אחד שבו גיבור הסיפור כבר עזב את בית הספר.
- בתחילת השנה היו תלמידים שפשוט הרסו לנו את השיעורים, והיו גם תלמידים שהשתתפו או לפחות ניסו להשתתף. חשוב לא להיות מקובעים ולחשוב פתוח. בסוף השנה אפשר להגיע לכל התלמידים אף-על-פי שבהתחלה זה לא נראה כך. אסור לוותר על אף תלמיד, בסוף השנה התלמידים הכי בעייתיים הם אלה שלא מוכנים לפספס את השיעור שלכם.
- זה הדבר הכי משמעותי שיצא לנו לעשות באוניברסיטה. תיהנו, תלמדו, תפיקו, תתרמו - בסוף זה נותן תחושת גאווה גדולה!

רועי בכר ואסף סקרבניק בחרו לשתף בכמה פעילויות:

- השתמשנו גם במערכים ובפעילויות שפיתחנו בעצמנו, וגם בפעילויות שהתבססו על ספרי הקליניקה משנים עברו.
- הילדים מעדיפים הפעלות על פני הרצאות פרונטליות, לכן רוב מערכי השיעור שלנו כוללים משחקים, הפעלות, עבודה בקבוצות וכד'.
- הילדים הינם תלמידים בכיתה ז', אך הרמה של חלקם – כנראה בשל קשיי שפה ונסיבות חייהם - נמוכה מזו של תלמידים ממוצעים בכיתה ז'.
- בשל האתגרים המיוחדים לכיתה שלנו, החלטנו להתמקד קודם כל בערכים גישוריים (הקשבה, מחשבה יצירתית, תקשורת, סובלנות, קבלת השונה, שיתוף פעולה) ורק מאוחר יותר להתקדם ולנסות להגיע להליך הגישור עצמו.

כמה מן הפעילויות:

- הנהגנו עם הילדים מנהג, שבסוף שיעור יעלו כמה מן הילדים הצגה על נושא השיעור. הילדים נדרשו לשם כך לשתף פעולה בינם לבין עצמם ולהתחשב גם בצרכים של תלמידים אחרים (דבר שמפתח את יכולתם לאמפתיה, הקשבה ושיתוף פעולה). כולם לקחו חלק בהצגה, וכך השתלבו חברתית בעשייה בכיתה. היו לכך הישגים במונחים של שיפור שיתוף הפעולה בכיתה, קידום ההטמעה של החומר הנלמד ושיפור ההקשבה במשך השיעור: בתחילת כל שיעור כבר חיכו הילדים להצגה בסופו.
- חילקנו את הכיתה לשתי קבוצות. כל קבוצה קיבלה משימה לבנות משהו או לסדר את הכיתה או דבר מה אחר המצריך שיתוף פעולה. בתוך כל קבוצה לכל תלמיד מותר לעשות פעולה מסוימת בלבד: לאחד מותר רק להרים, לאחר מותר רק להזיז ולשלישי מותר רק להניח. המטרה היתה לשפר את התקשורת ביניהם, לגרום לכך שיקשיבו זה לזה ולשפר את עבודת הצוות. את שיתוף הפעולה ואת הגיבוש בכיתה.
- כחודש לפני תום הפעילות העברנו מחברת בין התלמידים - לכל תלמיד דף עם שמו, בו יוכל לבטא את מחשבותיו ביחס לפעילות.

פעילות לקידום המודעות לגישור

במהלך השנה פעלו כמה וכמה צוותים מתוך מערך הקליניקה על מנת לקדם את המודעות לגישור, הן בתוך הקמפוס והן מחוצה לו.

קידום הגישור בקמפוס נעשה באמצעים רבים ומגוונים. כך, צוותי הקליניקה יזמו וארגנו פעילויות אשר חשפו סטודנטים רבים לתחום הגישור על נגזרותיו השונות. בין היתר חולקו פליירים המסבירים מהו גישור, תוך מתן דגש ליתרונותיו הרבים על פני תהליכים אחרים.

במהלך השנה אורגנו כמה הרצאות אורח של מכובדים, המתחברות לתחום הגישור.

צוותי הקליניקה פעלו גם ליצירת אירועים מחוץ לגבולות הקמפוס, וערכו סיור ל"בית נועם", אשר משך סטודנטים מכל רחבי האוניברסיטה. העבודה לייזום הפעילויות ולהוצאתן לפועל כוללת גם פן לוגיסטי - פרסום מקיף (פייסבוק, פורום משפטפטים, פליירים ועוד), תיאום אמצעי תחבורה וביטחון.

לדעתנו, אף כי הפעילות בצוות זה אינה משפטית גרידא, הרי היא בעל חשיבות רבה להגשמת מטרות הקליניקה, ותורמת לסטודנטים בהמשך דרכם לא פחות מהלימודים התיאורטיים/מעשיים במסגרת הפקולטה למשפטים.

פעלנו גם לעדכון התכנים באתר האינטרנט של הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים והנחנו יסודות להקמת אתר עצמאי אשר ייתן מענה און ליין לבעיות ונושאים הקשורים לגישור ויישוב סכסוכים.

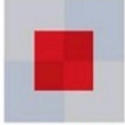
בעמודים הבאים תוכלו להתרשם מחלק מהפעילויות שתוארו.

סיור בבית נועם, הוסטל טיפולי לגברים אלימים:

הסיור בבית נועם אפשר לסטודנטים לראות מקרוב מערכת המטפלת בגברים מכים. במהלך הסיור, שארך כארבע שעות, שוחחו הסטודנטים עם בעל מכה לשעבר, למדו על שיטת העבודה של המקום, על השלבים השונים שעובר הגבר ועוד. הטיפול שעובר כל מטופל ומטופל בבית מהווה מימוש מרתק של תורת המשפט הטיפולי, שכן מדובר בהליך אשר מתרחש לצד הליך בבית המשפט, ולעתים אף מוביל לסיומו.

Bar-Ilan University
אוניברסיטת בר-אילן

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים הפקולטה למשפטים

מזמינה אתכם

לסיור בבית נועם

בית נועם – העמותה למניעת אלימות במשפחה - הינו הוסטל טיפולי-חינוכי-לימודי לגברים אלימים במשפחה. רובם המכריע של הבוגרים, המתגוררים בבית נועם ועוברים את התכנית הטיפולית בו, אינו חוזר להשתמש בדפוסי התנהגות אלימים.

הגישה המופעלת בבית נועם מהווה מימוש של תורת המשפט הטיפולי, המבוססת על ההנחה כי למשפט יש פן טיפולי, ויש להכיר בהשלכות הרגשיות והפסיכולוגיות שלו על נמעניו, תוך ניסיון ליצור שיח של פתרון בעיות.

את הסיור תלווה דר' מיכל אלברשטיין, האחראית אקדמית על הקליניקה לגישור ומומחית בתחום תורת המשפט הטיפולי.

הסיור ייערך ביום **חמישי, ה-3.3.11**, ואורכו כשלוש שעות.

היציאה משער משפטים בשעה **08:00**. יציאה חזרה מבית נועם בשעה 12:30.

מספר המקומות מוגבל!

בזמן הפסקה מההרצאות בבית נועם

מעגל האלימות המייצג את התנהגות הבעל המכה.

ההרצאות נערכות כאשר כל הסטודנטים יושבים במעגל, דבר שיצר שיח פתוח יותר.

ימי מודעות לגישור בקמפוס

במהלך השנה נערכו ברחבי הקמפוס כמה ימי מודעות, במסגרתם חולקו פליירים המסבירים את מהות הליך הגישור ואת יתרונותיו. ימים אלה מיועדים גם להגדיל את מספר הסכסוכים בין סטודנטים המגיעים לקליניקה להליך של גישור, כדי לתרום לניסיונם בגישור של תלמידי הקליניקה.

סטודנטים בתחנת חלוקה מידע במהלך יום מודעות לגישור בקמפוס.

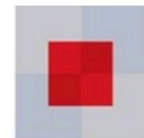

הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים, ספר שנה תשע"א

מרצה אורח – הזמנו להרצאה את גב' דורית עוזיאל, מרצה ומנחת סדנאות בתחום שפת גוף ותקשורת בינאישית. דורית צילמה את הבאים להרצאה, ולאחר מכן הדגימה באמצעותם תופעות שונות הקשורות לתקשורת בלתי מילולית. למדנו כי לשפה התקשורתית הבלתי מילולית שלנו כבני אדם משמעות והשפעה רבה בחיי היום-יום, וכי פיתוח מודעות לתחום זה יכול להוביל כל אדם לשגשוג ולהצלחה בכל תחומי החיים.

Bar-Ilan University
אוניברסיטת בר-אילן

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למשפטים הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

מזמינה אתכם

להרצאה בנושא:

"ניתוח שפת הגוף שלך ושל הסובבים אותך"
[בסגנון הסדרה "שקר לי"]

ההרצאה תתקיים ביום א' ה-29.5.2011 בשעה 14:00
בבניין משפטים 305 בכיתה 6.

על המרצה, דורית עוזיאל:

דורית עוזיאל הינה מומחית לתדמית ותקשורת לא מילולית;

בין היתר הגיבה וניתחה בחדשות ערוץ 2 את קלטתו של גלעד שליט, להלן הלינק:

<http://www.mako.co.il/news-columns/Article-ac4f4d669a51421004.htm>

הגברת דורית עוזיאל (משמאל) עם הסטודנטית אלה וישליצקי.

התחרות הבינלאומית לייצוג בגישור של ה- ICC –

התחרות המקומית

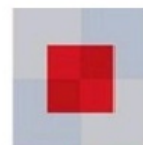
הפקולטה למשפטים השתתפה זו השנה השנייה בתחרות הבינלאומית לייצוג בגישור של ה-International Chamber of Commerce הנערכת השנה בפאריז. התחרות בוחנת את מיומנותיהם של משתתפיה, סטודנטים למשפטים מכל העולם, בניהול משא ומתן באופן אפקטיבי בעת שהם מייצגים צד לסכסוך בהליך של גישור. צוות של 4 סטודנטים הוכשר לתחרות על-ידי דר' קרני פרלמן.

לאחר שובה של הנבחרת מפאריז, ארגנו סטודנטים של הקליניקה תחרות מקומית של ייצוג בגישור בתוך הקמפוס, שבמסגרתה התמודדו סטודנטים מן הפקולטה על מקום בנבחרת לתחרות שתערך בשנה"ל תשע"ב. במסגרת זו פעלו הסטודנטים של הקליניקה לקיומה של תחרות אפקטיבית, הביאו את דבר התחרות לידיעת הסטודנטים בפקולטה (מצ"ב ההזמנה להשתתף בתחרות) והשתתפו בהכשרתם הראשונית של המעוניינים, תוך שהם מעמידים את ידיעותיהם בגישור לרשותם של המועמדים כדי לסייע להם להתכונן לתחרות.

בתחרות המקומית השתתפו מועמדים רבים מן הפקולטה. סטודנטים של הקליניקה גם צפו בתחרות ומילאו דפי הערכה, שסייעו בבחירת הזוכים. בסיומה של התחרות נבחרו 4 סטודנטים למשלחת שתיסע להשתתף בתחרות הגישור בפאריז בחודש פברואר 2012.

Bar-Ilan University
אוניברסיטת בר-אילן

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים הפקולטה למשפטים

מזמינה אתכם לקחת חלק

תחרות גישור בינלאומית בפריז – השלב המקומי

מעוניינים לנסוע לפריז לייצג את הפקולטה שלנו בלשכת המסחר העולמית (ICC)?
רוצים ללמוד על משא ומתן משפטי ועל דרכים אפקטיביות לקידום האינטרסים של הלוקחות העתידיים
שלכם מטובי המומחים בארץ ובעולם?

רוצים לדעת כיצד לעמוד מול צד שני תקיף ולגרום לו לשתף פעולה עמכם?
תרצו לפתח מיומנויות של חילוף מידע, שיקוף וניסוח מחדש אשר יקדמו אתכם בעסקים ובמפגשי היום
יום שלכם?

הפקולטה למשפטים מכריזה בזאת על תחרות כלל פקולטתית בין כל הסטודנטים
למשפטים בתואר הראשון אשר תבחן את יכולת הייצוג שלכם בגישור ובמשא
ומתן משפטי בכלל. בתחרות זו, אשר נערכת לקראת התחרות הבינלאומית
המתקיימת בפריס בחודש פברואר, מתחרים סטודנטים כצדדים לסכסוך מסחרי.
התחרות תיערך באנגלית בהתאם למידע כללי שיינתן לכל המשתתפים ומידע מסווג שיינתן לכל צד.
התחרות תיערך ב-14/06/11, בשלב הראשון יתחרו כל הסטודנטים שיגישו מועמדות לתחרות זו
כאשר הסטודנטים המנצחים יקבלו הכשרה אינטנסיבית בגישור ובמשא ומתן משפטי במהלך הסמסטר
הראשון בשנת תשע"א וכן ייסעו לפריז לייצג את הפקולטה בשנה הבאה במהלך חופשת הסמסטר. על
מנת להשתתף יש לשלוח בקשה למייל:

biumentationcompetition@gmail.com

התחרות תיערך בניהולה של הקליניקה לניהול ויישוב סכסוכים הפועלת בפקולטה, בשיתוף עם הסטודנטים שהשתתפו בתחרות

הזמנה להשתתף בתחרות אשר הופצה ברחבי הפקולטה למשפטים

קידום החקיקה בתחום הגישור

במהלך השנה פעלו כמה סטודנטים לקידום החקיקה בתחום הגישור.

בשנים האחרונות גברה המודעות בארץ ובחו"ל לקיומן של שיטות אלטרנטיביות ליישוב סכסוכים (ADR) ובמדינות שונות בעולם קיימת רגולציה של שוק הגישור באמצעות חקיקה.

באופן שאינו עולה בקנה אחד עם מגמה זו, בשנת 2008 בוטלו תקנות בתי המשפט (רשימת מגשרים), התשנ"ו – 1996, אשר קבעו מי כשיר להימנות ברשימת המגשרים של בתי המשפט. בעקבות זאת בוטלה רשימת המגשרים של בתי המשפט. יחד איתה בוטלו גם תנאי הסף שלפיהם התנהלה במשך שנים הכשרת מגשרים בישראל ולפיהם התנהל פיתוחו המקצועי של הגישור כפרופסיה. בשנת 2009 נסגר המרכז הארצי לגישור במשרד המשפטים.

מדיניותה של הקליניקה היא, כי תחום הגישור זקוק להסדרה חקיקתית, וכי העדרה של מסגרת חוקית מסודרת עלול לפגוע באיכותם של שירותי הגישור לציבור, בהכרה בגישור כדיסציפלינה בפני עצמה, ברמתם המקצועית של המגשרים וגם במעמדם וביכולתם להשתכר ממשלח ידם.

לאור זאת פעלה הקליניקה להובלת צוות חשיבה, שימנה נציגים של בעלי העניין המרכזיים בתחום הגישור בישראל ויגבש הצעה לחקיקה הרצויה כיום לקידומו של הגישור בישראל. הסטודנטים עסקו בתחילה במיפוי ובהבנה של הפערים והחסרים בחקיקה בתחום הגישור, באמצעות קריאת מאמרים וספרות רלוונטית, לרבות מסקנותיה של התכנית להגברת השימוש בגישור בבתי המשפט (לפי דו"ח ועדת רובינשטיין) ובממצאי הערכה של תכנית המהו"ת שפורסמו. לאחר מכן למדו הסטודנטים על מצב הרגולציה של שוק הגישור באמצעות חקיקה במדינות שונות בעולם, ובין היתר בחנו כיצד מתייחס החוק לגישור, מה מעמד המגשרים, כיצד הם מאוגדים, כיצד נעשית האינטגרציה של מיומנות הגישור בקהילה וכד'.

לאחר מכן החלו הסטודנטים בפנייה לכמה חברי כנסת בבקשה לפגישות שתעסוקנה בתחום הגישור. מלאכת הפנייה לחברי הכנסת כללה ניסוח מדויק של מכתבים תוך התאמתם לעשייתו הפרלמנטאית של כל אחד מחברי הכנסת. במקביל, הוכנה מצגת שעתידה להיות מוצגת לח"כים ושמה דגש על החיבור של נושא הגישור לתחומי העניין של כל חבר כנסת.

הסטודנטים עקבו כל העת אחר המתרחש בנושא החקיקה בתחום הגישור ובתחום ה-ADR בכלל. כך, למשל, התעניינו בתזכיר חוק שפורסם בחודש פברואר 2011 וביקש להקים מוסד של "בוררות חובה", שלפיו יחויבו מתדיינים שפנו לבתי משפט השלום לפנות לבוררים חיצוניים כדי להקל על העומס בבתי משפט השלום. הסטודנטים השתתפו בפאנל שארגן המרכז האקדמי למשפט ולעסקים בחודש מרץ 2011, ובו הציג פרופ' יעקב נאמן, שר המשפטים, את הצעת החוק; הם למדו את הנושא גם בפגישה משותפת של הקליניקה עם דר' חנן מנדל ועם דר' אורי אהרונסון, ובסיומה הוחלט כי הצוות ינסח נייר עמדה שיוגש למשרד המשפטים, ובו הערות לתזכיר והצעת פתרונות חלופיים.

פגישתו של צוות החשיבה לקידום חקיקה, שנערכה בחודש מאי 2011, שימשה מעין "גישור קו" ואפשרה התעדכנות במצב הדברים בין בעלי עניין מרכזיים בתחום הגישור; המשכה של הפעילות בשנה הקרובה – שנת תשע"ב – תהא באמצעות התכנית הבינתחומית לתואר שני ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן, שתרכז צוותי חשיבה לקידום החקיקה.

לדוגמא, מכתב אשר נשלח לאחד מחברי הכנסת:

11 אפריל 2011

לכבוד,

ח"כ

שלום רב,

הנדון: בקשה לפגישת היכרות בנושא הקליניקה לגישור- צוות החקיקה

1. אנו - סטודנטים ומנחים - פועלים יחד במסגרת הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים שבפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן למען קידום הגישור, לרבות בדרך של קידום החקיקה בתחום הגישור.

2. הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים נוסדה בשנת 2002 במטרה להגביר את המודעות לקיומם של כלים גישוריים ודרכים אלטרנטיביות אחרות ליישוב סכסוכים. הקליניקה דוגלת בתפיסה לפיה ניתן לפתור בעיות רבות בדרכי שלום, ללא היזקקות לערכאות ולשביעות רצונם ורווחתם של כל הצדדים לסכסוך.

3. במסגרת הקליניקה פועלים כמה צוותים של סטודנטים בתחומים שונים, וביניהם גם אלה:

א. **צוות חינוך לגישור** – צוות של סטודנטים בקליניקה העוסק בפיתוח ובהנחיה של מערכים להטמעת ערכי הגישור ורוחו בבתי ספר. הסטודנטים עוסקים בהנחיית המפגשים בבתי הספר תוך פיתוח דרכים אפקטיביות ויצירתיות להמשגת ערכי הגישור לילדים בגילאי יסודי וחטיבה. במסגרת צוות זה נעשית הכשרה גם לקבוצה נבחרת של תלמידים לתפקיד מגשרים, תוך הקמה של מרכז גישור בבית הספר, שיופעל על-ידי תלמידים למען תלמידים.

הפעילות נעשית בבתי ספר, שלדעתנו זקוקים להטמעת הגישור באופן מיוחד, וגם מציבים בפנינו אתגר מקצועי מורכב במיוחד:

- במהלך שנת תש"ע פעלה הקליניקה בית הספר ויצמן ביפו, שחצי מתלמידיו ערבים ומחציתם – יהודים. בבית הספר אוכלוסיה מגוונת של תלמידים בני שלוש הדתות, דוברי שפות רבות ובעלי מאפיינים סוציו-אקונומיים מורכבים. הפעילות נעשתה בכיתות ג-ו, והותאמה לכל כיתה בהתאם לצרכים החברתיים המיוחדים לה.
- השנה פועלת הקליניקה בבית הספר עירוני ו' (רוגוזין-ביאליק) בדרום תל-אביב, שלומדים בו תלמידים מ-48 מדינות, רבים מהם נולדו למהגרי עבודה בישראל.

ב. **הצוות להערכת התכנית "מעגלי דעת – דע את האחר"** – התכנית "מעגלי דעת- דע את האחר" בראשותו של יוחנן צורף חותרת להעשרת השיח על אודות הסכסוך הישראלי-הפלסטיני בקרב הציונות הדתית-הלאומית. קהל היעד של התכנית הוא ציבור המורים והמחנכים בבתי הספר התיכוניים, בישיבות ובאולפנות. התכנית

מציעה תהליך של מתן מידע למחנכים על יחסיה של היהדות אל "האחר" וכן על האסלאם ועל המזרח התיכון, ולצדו דיאלוג בין קבוצות: מחנכים מן הציונות הדתית הלאומית מצד אחד, ומחנכים מן הרשות הפלסטינית מן הצד השני. זוהי השנה השנייה לפעילותה של התכנית במסגרת הקליניקה לגישור. צוות של 2 סטודנטים מן הקליניקה מבצע הערכה לתכנית: הסטודנטים משתתפים בצוות החשיבה על מטרות התכנית ועל הדרכים האפשריות לבחינתן; מלווים את המפגשים והפעילויות ומתעדים אותן; מגבשים שאלונים למשתתפי התכנית; מבצעים ראיונות עומק עם המשתתפים ומשתתפים בעיבוד הנתונים לכדי דו"ח הערכה בסיום השנה.

ג. הצוות לקידום הפעילות לבניית הסכמות בספורט: בשנת תש"ע שיתפה

הקליניקה פעולה עם "מרכז גבים לגישור" בפרויקט שמובילה "גבים" למניעת אלימות בספורט בדרך של בניית הסכמות בין אוהדים לבין הנהלות של קבוצות בספורט (כדורגל וכדורסל). סטודנטים של הקליניקה השתתפו בביצוע "הערכת קונפליקט" העוסקת ביחסי הנהלה-אוהדים בכמה קבוצות כדורגל. הערכה זו היא השלב הראשון של תהליך בניית הסכמות, ומצריכה עבודה מורכבת של איסוף מידע, ביצוע ראיונות וניתוח אינטרסים, סיכונים וסיכויים כדי לקבל החלטה אם יש מקום להתחיל בתהליך בניית הסכמות, ואם כן – כיצד.

4. צוות החקיקה של הקליניקה, בו אנו פועלים, הוקם עם פתיחת שנת הלימודים הנוכחית ושם לו למטרה לחזק את הקשר של הקליניקה עם המחוקק כדי ליצור תשתית לתהליך חקיקה עתידי על רקע החסר בחקיקה מאז ביטולן של תקנות בתי המשפט (רשימת המגשרים), תשנ"ו-1996.

5. צוות החקיקה מורכב מסטודנטים שבמסגרת פעילותם ישמחו גם לקחת חלק פעיל בסיוע בעבודה הפרלמנטארית הכרוכה בקידום התחום ובמטלות הנגזרות מכך.

6. אנו פונים אליך מתוך הבנה כי לפעילותך הפרלמנטארית הענפה יש מן המשותף עם הפעילות היום-יומית הנעשית בקליניקה.

7. לפיכך, בקשתנו היא לתיאום פגישה בה יתאפשר לנו להגיע למשרדך ולהציג את פעילות הקליניקה תוך שימת דגש על הדרכים האפשריות להרחבת פעילות הקליניקה בפרט ולקידום תחום הגישור בכלל.

בתודה מראש,

הדס לבני

אלירן דוייב
ראש צוות החקיקה
הקליניקה לגישור
וליישוב סכסוכים

מגשרת ועורכת דין
מנהלת הקליניקה לגישור
וליישוב סכסוכים

ד"ר מיכל אלברשטין

אחראית אקדמית
הקליניקה לגישור
וליישוב סכסוכים

קידום הגישור בסכסוכים

המופנים מ"קו לעובד"

"קו לעובד" – עמותה שמטרתה דאגה לזכויות העובד בכלל ולזכויות העובד הזר בפרט – מפנה אל הקליניקה סכסוכים לגישור. הליכי הגישור נערכים על-ידי מגשרים מן הקליניקה ומגשרים מתנדבים מ"מוזאיקה-המרכז ליישוב סכסוכים בהסכמה.

התיקים המופנים לגישור נסבים סביב סכסוכים בין מהגרי עבודה בתחומי הסיעוד והניקיון לבין מעסיקיהם. הסכסוכים מתאפיינים במורכבות רבה: שני הצדדים לסכסוך עשויים להשתייך לאוכלוסיות מוחלשות; קיימים פערים תרבותיים ופערי שפה משמעותיים בין הצדדים; מדובר בדרך כלל במערכות יחסים קרובות, שכן העובדים סייעו למעסיקיהם בביצוע פעולות אינטימיות וגרו יחד איתם, ולכן בדרך כלל מדובר ברגשות אינטנסיביים.

כסטודנטים בקליניקה עסקנו קודם כל בתיאום התיקים לגישור – רתמנו את הצדדים לעניין, שיבצנו מגשר וסטודנטים מן הקליניקה שיצפו בגישור. צפינו בגישורים וחקרנו היבטים שונים המאפיינים את הגישור בתיקים מורכבים אלה, ובייחוד את ההיבט של גישור בסכסוך המערב זכויות עבודה קוגנטיות. בחלקה השני של שנת הלימודים גישרו חלק מן הסטודנטים לצד מנהלת הקליניקה בגישורים אלה.

למען הסטודנטים בשנת הלימודים הבאה, נפרט כאן מעט על פעולת תיאום התיקים לגישור ב"קו לעובד". התיאום מצריך כמה שלבים:

א. קבלת התיק – בשלב זה נציגת "קו לעובד" (זהבה רותם) יוצרת קשר עם הסטודנטים המתאמים מטעם הקליניקה ומעבירה להם את פרטי המקרה ואת פרטי שני הצדדים המעורבים.

ב. פנייה לצדדים – בשלב זה מתאם התיקים פונה לשני הצדדים על מנת לתאם מועד שיהיה מקובל עליהם לקיום הגישור.

ג. פנייה למגשר – בשלב זה מתבצעת פנייה לכמה מגשרים על מנת למצוא מגשר/ים הפנוי/ים במועד שנקבע עם שני הצדדים.

ד. פנייה לסטודנטים של הקליניקה – לאחר קבלת אישור המגשר, פונה מתאם התיקים לסטודנטים בקליניקה על מנת ליידע אותם על מועד הגישור ולאפשר למעוניינים לבוא ולצפות בו.

עבודת התיאום נשמעת כעבודה פשוטה, אך בפועל אין הדבר כן. ברבים מן המקרים ישנו קושי רב לתאם את התיקים, הנובע מסיבות שונות:

א. פערי שפה – העובד הזר אינו מדבר עברית או אנגלית, דבר שמצריך לעיתים לתאם את הגישור עם חבר או קרוב משפחה המבין את השפה.

ב. מעסיקים מתחמקים – לעיתים, אף-על-פי שהתיקים מועברים למתאם התיקים לאחר קבלת אישור עקרוני לגישור משני הצדדים, מתאם התיקים נתקל בהתנגדויות מצד המעסיקים, התחמקות או בקשות לדחות את הגישור למועדים רחוקים.

ג. צפיית הסטודנטים – לעיתים מתאם התיקים מתקשה לקבל את הסכמת הצדדים (לרוב מדובר במעסיקים) לכך שסטודנטים יצפו בגישור ויתעדו את האמור בו.

לדעתנו, מהגישורים בסכסוכים המופנים מ"קו לעובד" לומדים לא רק מהצפייה או מההשתתפות בגישור עצמו, אלא גם מתיאום התיקים. התיאום מעניק למתאם הגישורים ידע רב על המתרחש בתיק הספציפי. יתרה מזאת, התיאום מעניק למתאם יכולות מו"מ מתקדמות עם הצדדים על מנת להביאם לגישור. למעשה מדובר ב"ראשית גישור". הדבר עשוי להיראות פשוט, אך הדברים אינם פשוטים כלל וכלל.

קידום יישומו של צדק מאחה

בעבירות מין

הליכי צדק מאחה נערכים במסגרות שונות ברחבי העולם. בישראל נערכים הליכים של צדק מאחה לנוער עובר חוק וגם לבוגרים שביצעו עבירות שונות, אולם טרם קיים הליך של צדק מאחה בעבירות מין. נפגעות ונפגעים של עבירות מין המעוניינים בשירותים כאלה מתקשים כיום לקבלם.

בעקבות פנייתה אל הקליניקה של הגב' פני לייסט, לשעבר רכזת ליווי בהליך הפלילי במרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית בירושלים וכיום יו"ר "בצדק – הקואליציה לקידום צדק מאחה בעבירות מין", נרתמה הקליניקה למאמץ לסייע בפיתוחו ובקידומו של מודל של צדק מאחה שיאפשר מתן מענה לצרכים של נפגעות ונפגעים של עבירות מין.

בשנת הפעילות תש"ע בחנו סטודנטיות של הקליניקה את המודלים הקיימים בעולם של הליכי צדק מאחה המשמשים בעבירות מין.

בשנת הלימודים תשע"א עסקנו בבחינת התאמתו של ההליך לצרכים השונים שמביעים נפגעות ונפגעים של עבירות מין בעקבות הפגיעה. השאלה שביקשנו לבחון היתה, אם הליך של צדק מאחה יכול לתת מענה מיטבי לצרכים של נפגעות של עבירות מין ואם הוא יכול לשמש אופציה ממשית עבורן. זאת כאופציה נוספת על אלה הקיימות לרשותן כיום בהתמודדותן עם הפגיעה - סיוע מגוון של מרכזי הסיוע, פתיחה בהליכים משפטיים (פליליים בעיקר) וטיפול פסיכולוגי לסוגיו.

המחקר על אודות התאמת ההליך לצרכי הנפגעות כלל בראשית השנה לימוד והעמקה בנושא מבחינה תיאורטית. לאחר מכן פנינו לשלב הפרקטי, במסגרתו ערכנו סקר מעמיק בקרב מרכזי הסיוע השונים בארץ. במהלך החודשים דצמבר

וינואר ביקרנו יחד עם גב' פני לייסט ב-5 מרכזי הסיוע הקיימים בארץ ונפגשנו עם למעלה מ-20 רכזות, שלכולן ידע נרחב וניסיון רב שנים בסיוע לנפגעות ולנפגעים של עבירות מין והיכרות קרובה עם נפגעות ועם נפגעים.

תוצאות השאלון היו מעניינות: אף כי לכאורה ניתן היה לצפות, שרוב הנשים שנפגעו תהיינה מעוניינות בהענשת הפוגע ובעשיית צדק, צרכים המועלים על נס ע"י המשפט הפלילי, עלה מהשטח כי הצרכים העיקריים של הנפגעות שונים לחלוטין ומתמקדים בהכרה, בשחרור מרגשות אשם, בהחזרת השליטה והכוח לידיהן, בהשבת תחושת ביטחון והגנה וכן בעיבוד מעמיק של החוויה. רובן הדגישו כי ההליך הפלילי אינו עונה על צרכי הנפגעות, כיוון שהן משניות בו ועוברות סבל רב במהלך ההליך כולו בעקבות התנהלותם של המשטרה ושל מערכת המשפט. לדבריהן, ההליך הפלילי אינו נותן מענה לצרכי הנפגעות גם משום שבמשפט הפלילי הנאשם אינו נוטל אחריות למעשיו ואף מנסה לחמוק ממנה.

המחקר אישר עבורנו את ההיפותזה, כי הליך הצדק המאחה עשוי להציע לנפגעות ולנפגעים של עבירות מין מענה מתאים יותר לצרכיהם בהשוואה להליך הפלילי המוצע כיום. מודל של צדק מאחה בעבירות מין עשוי להקנות לנפגעות המעוניינות בהליך ומתאימות לו מבחינת הקריטריונים שייקבעו, אפשרות להשתתף במפגש שיפעל באופן עמוק לאיחוי הפגיעות.

נוסף על שאלון הצרכים לרכזות גיבשנו גם שאלון לנפגעות עצמן, שיבדוק לעומק את התאמתו של הליך של צדק מאחה לצרכים הספציפיים שלהן. השאלון נועד להיות מעובר הן על-ידי הרכזות (שמצויות בקשר שוטף עם הנפגעות) והן על-ידינו, הסטודנטיות, במידת האפשר. לקראת סוף שנת הלימודים ערכנו ראיונות עם שתי נפגעות בהנחייתה של גב' פני לייסט. המפגשים היו מרתקים ומעוררי מחשבה, ועסקו בעבירה, במשמעותה ובהשפעתה הרחבה. אנו מקווים שמפגשים עם נפגעות נוספות יערכו בהמשך, וכי העבודה הרבה אשר הושקעה במהלך השנה תשא פרי בהמשך.

חידוש חשוב נוסף שארע השנה היה הקמתו של צוות היגוי מקצועי לקידום יישומו של המודל במהלך השנה, ובעקבותיו – הקמתה של "בצדק – הקואליציה לקידום צדק מאחה בעבירות מין", שהקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים חברה בה. הקואליציה פועלת בימים אלה לקידומו של פיילוט ייחודי, ממנו ניתן יהיה ללמוד עוד על התאמתם של הליכי צדק מאחה לאיחוי הפגיעות הנגרמות כתוצאה מעבירות מין.

קידום תורת המשפט הטיפולי

תורת המשפט הטיפולי היא תנועה הקוראת להגברת השימוש בכלים טיפוליים בתוך המשפט ולבחינת ההשפעות הטיפוליות והאנטי טיפוליות שלו, תוך שימוש בידע רלוונטי מדיסציפלינות נוספות ובעיקר ממדעי החברה. תחום זה התפתח בשנות ה-90 בארה"ב והינו מבוסס על ההנחה כי למשפט יש פן טיפולי ויש להתחשב בו ולפתחו. בין יישומיה של התנועה: פיתוח מתודות של שפיטה טיפולית ופותרת בעיות עבור שופטים; הצגת מסגרות ייעוץ טיפוליות של עורכי דין בתחום האזרחי והפלילי; קריאה להקמת בתי משפט פותרי בעיות בתחום הפלילי, בהם יודגש הטיפול בבעיה שבבסיס העבירה; ייעוץ לחקיקה ולהתמודדות עם כללים משפטיים שיש להם השלכות אנטי טיפוליות ועוד יישומים שונים.

גם השנה, זו השנה השלישית, פעלה הקליניקה לקידום הנושא ולבחינת יישומו הלכה למעשה במסגרת ערכאות השיפוט במדינה. השנה עסקנו באופן ממוקד בהכנת נייר עמדה בנושא הקמת בית משפט פותר בעיות בתחום אלימות במשפחה בישראל, בהנחייה והכוונה של ד"ר מיכל אלברשטין, עו"ד דניאלה בייניש ועו"ד הדס לבני.

מטרת הצוות במהלך השנה היתה ללמוד ממודל ה-IDV COURT הפועל בארה"ב ולנסות לבחון את הקמתו ויישומו הלכה למעשה גם בישראל.

העבודה המחקרית נחלקה לשלושה שלבים:

1. ראשית, למדנו וקראנו על בימ"ש פותר בעיות בתחום האלימות במשפחה, כפי שהוא פועל כיום בארה"ב. ניסינו להבין מהם התנאים הנדרשים כדי להקים ערכאה כזו? מהם המקרים המתאימים להתדיין במסגרתו? מבחינת היחס הניתן לצדדים השונים: הן לקורבן והן למבצע העבירה - האם בסופו של יום אכן מושגות תוצאות טובות ומועילות עבור הצדדים ועבור החברה בכללותה?

2. השלב השני כלל מחקר שעניינו בדיקת המצב בארץ בנושא אלימות במשפחה, תוך הבחנה בין הפן האזרחי לפן הפלילי.

בפן האזרחי נבחנה עבודתם של בתי המשפט לענייני משפחה בארץ, נבדקו סמכויותיהם נסקרה כל החקיקה הרלוונטית לנושא. כמו כן נבחנו תפקידם של יחידות הסיוע ודרך עבודתם בפועל.

בפן הפלילי נבחנה החקיקה האוסרת על אלימות במשפחה: חוק העונשין והחוק למניעת אלימות במשפחה. כמו כן נבדקו הנתונים המספריים של מקרי האלימות בפועל מתוך נתוני המשטרה, שירות בתי הסוהר ושירותי הרווחה. לאחר מכן מצאנו כיצד מונחית המשטרה לפעול בהתמודדות עם מקרים כאלו ולמדנו על האפשרות של בית המשפט להטיל צו הגנה או צו הרחקה במטרה להגן על הקורבן.

3. בשלב השלישי ערכנו ראיונות עם דמויות רלוונטיות, שבידן לתת לנו מידע נוסף. גיבשנו רשימה של מומחים בנושא האלימות במשפחה - אנשי משטרה, עורכי דין, שופטי בית משפט, גורמי רווחה שונים וכן פרקליטים העוסקים במקרים אלו בעבודתם היומיומית. המטרה היתה לקבל מידע נוסף על פעולתם ועל התמודדותם עם נושא האלימות במשפחה במסגרת עבודתם. רצינו לבדוק גם אם הם משתמשים בפועל בכלים טיפוליים, ואם לדעתם הקמתו של בימ"ש פותר בעיות בתחום האלימות במשפחה בארץ היא נחוצה. הצלחנו לראיין כמה מן האנשים.

4. בסיום המחקר חזרנו שוב למודל בארה"ב נוכח הנתונים שאספנו על המצב בארץ, בדקנו מהם התנאים הנדרשים כדי ליישם את המודל בארץ ואם הדבר אכן אפשרי נוכח הנתונים שנאספו.

פעילות נוספת שערכנו השנה היתה סיוע בארגון הכנס להשקת כרך "מחקרי משפט" בתחום תורת המשפט הטיפול, שנערך בסמוך לתחילת שנת הלימודים. הכנס אירח אנשי מקצוע שונים שהביעו עמדתם בנושא יישום של תורת המשפט הטיפולי בבתי המשפט בישראל, ביניהם עו"ד הדר דנציג

רוזנברג שדיברה על נקודת המבט של הקורבן, מר ירון אבישר, מנהל הוסטל לגברים אלימים שעסק בנקודת מבטו של התוקף וכן אנשי אקדמיה ושופטים שהביעו עמדות לכאן ולכאן בשאלת הקמתו בית משפט פותר בעיות בתחום האלימות במשפחה בארץ.

העבודה היתה עבורנו מרתקת ומעניינת מאוד במיוחד נוכח העובדה שעסקנו במקרים רגישים ונחשפנו לצדדים השונים המעורבים במקרים של אלימות במשפחה: הן למצבה של הקורבן, שלעיתים על אף סבלה הרב חוששת להתלונן ולפרק את התא המשפחתי, הן מנקודת מבטו של מבצע העבירה והיכולת לטפל בו, לשקמו ולהחזירו למצב הנורמטיבי והן מבחינת הילדים שנקלעו לסיטואציה קשה ולטיפול של שירותי הרווחה בהם.

בסופו של יום, תקוותנו היא כי המחקר יסייע להקמת בית משפט פותר בעיות בתחום האלימות במשפחה הלכה למעשה. לדעתנו, הקמת בית משפט ייעודי שיעסוק באופן ספציפי בנושא של אלימות במשפחה תוך מתן דגש על ערכים טיפוליים יכולה להיות מועילה מאוד לטיפול בבעיה, הן עבור הצדדים במקרה הספציפי והן עבור החברה בכללותה.

כמה חוויות של סטודנטים

בעמודים הבאים נחלוק עמכם כמה חוויות מפי סטודנטים אשר השתתפו בפעילויות ובפרויקטים של הקליניקה בשנת הלימודים תשע"א. בין אלו ניתן למצוא גם חוויות מתוך צפייה בגישורים ומגישורים שנערכו על-ידי סטודנטים.

מיטל בק, על הפעילות הצוותית לקידום צדק מאחה בעבירות מין:

העיסוק בנושא של עבירות מין עניין אותי מאז ומתמיד, ויצא לי לפגוש אותו לא אחת במסגרות לימודיות ופרקטיות שונות. אני מרגישה שהשנה, דרך העבודה על יישום הליך של צדק מאחה, זכיתי לראות פנים אחרים של הנושא המורכב והמרתק הזה. ראיתי את הכאב שיש בפגיעה מינית דרך עבודת הרכזות במרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית ודרך ראיון אישי עם נפגעת. הבנתי לעומק את העבירה ואת השפעותיה, אולם לא רק לנפגעת, אלא גם לפוגעים, וזה היה חידוש גדול מבחינתי. ההבנה של הצדדים - דווקא אלה המנוגדים זה לזה - גרמה לי לראות אותם כיחידה אחת ששניהם שותפים לה, שהרי הצדק המאחה מבקש איחוי של כל הפגיעות שגרמה העבירה, איחוי לכל הצדדים (גם אם בראש ובראשונה לנפגעת). יצא לי להיחשף גם לזוויות אחרות של מערכת המשפט שלנו, ובעיקר בהקשר למערכת הפלילית והיחס שלה לקורבנות. ההבנה שהמשפט שלנו חסר ויש לערוך בו רפורמות חדשות מעוררת בי עניין ודרך חשיבה ביקורתית וייחודית.

לבסוף, אני חושבת שגם ההבנה שלי את הגישור גדלה ואף הובילה לאמון בו בעקבות הלימוד בקליניקה. אני זוכרת גישור שיצא לי לצפות בו בתחילת השנה, כשעוד תהיתי באותה תקופה ביני לבין עצמי האם יש לגישור יכולת אמיתית בפועל לפתור סכסוכים. באותו גישור הצדדים הצליחו להגיע להסכם בזכות ההקשבה והבנת הצרכים ביניהם, מה שלא היה קורה אילו המשיכו בהליכי הליטיגציה שלהם, והיו נותרים מסוכסכים וכעוסים. ברור שהרבה נוצר בזכות

המגשרים, הסיטואציה הספציפית והרגישה שבגינה הסכסוך נוצר, אולם יצא לי לראות באופן מוכח את הצלחת הגישור וזו הייתה חוויה מלמדת ובעיקר אופטימית...

ענב אביטבול, על צפייה בגישור בסכסוך שהופנה מ"קו לעובד":

מדובר בגישור בין מנהל בית קפה לבין עובד זר שעבד בבית הקפה.

עובדות המקרה: אל"ף, עובד נקיון, עובד זר, עבד במשך תקופה של שנה וחודשיים בבית קפה בגבעת שמואל בשכר של 22 ₪ לשעה. במשך תקופת עבודתו עבד ללא קשיים מיוחדים ועל פניו היה מרוצה מעבודתו, ואף טען שכולם אהבו אותו. לאחר זמן מה פנה אל"ף לבעל הבית בבקשה כי יעלה את שכרו ל-25 ₪ לשעה, אך האחרון סירב מפאת קשיים כלכליים בעסק. לטענת בעל הבית, לאחר הסירוב החל אל"ף לשבור צלחות ולהיות תוקפני כלפי שאר העובדים, עד שאלה חששו לפנות אליו, ולדברי המעסיק פוטר בשל כך. המעסיק טען עוד, כי אל"ף היה עובד במשמרות בוקר מעשר בבוקר עד חמש בערב, ובמשמרת ערב היה "נעזר" בקרובי משפחתו (מעין קבלן). לאל"ף היה יום מנוחה משישי בצהריים עד שבת בערב. כמו כן, לטענת בעל הבית שולמו לו דמי הבראה, חופשות וכל מה שנדרש. יש לציין שבעל הבית הציג רק חלק מתלושי השכר ולכן לא היו בפני המגשרת כל העובדות במלואן. המעסיק טען עוד, כי באחד מימי ראשון הגיע אל"ף לבוש בבגדים חגיגיים ואיים עליו ועל בנו, איום שלטענת בעל הבית הפחיד את בנו מאוד. אל"ף פנה לקו לעובד לאחר שטען שלא קיבל את המגיע לו. בגישור השתתפה נציגה של "קו לעובד", שישבה לצדו של העובד, והיא טענה כי אל"ף זכאי לכל הפחות ל-6000 ₪ הכוללים שעות נוספות, פנסיה כחוק, דמי הבראה ורכיבים נוספים. בעל הבית טרם הגישור הציע 4000 ₪ כדי לסיים את העניין מיידית, אך הצעה זאת נדחתה.

החווייה שלי מהגישור היא כזו, שממקום של פקפוק וחוסר ביטחון מלא בכוחו של הליך הגישור עברתי למקום של אמונה ביכולתו של ההליך להגיע לתוצאות טובות יותר מההליך בבית משפט, במקרים מסוימים.

במקרה דנן, היה מדובר בעובד זר שהגיע באיחור של שעה, דבר שגרם לחוסר סבלנות אצל הצד השני. בנוסף השפה העברית לא הייתה ידועה לו, ולכן הגיע עם קרובי משפחתו, שידעו את השפה אך לא באופן שוטף. פערי הכוחות בחדר היו ברורים. תחילה נראה היה שאין טעם לגישור, המקרה הולך לאבדון. אך אז נכנסה המגשרת לתמונה. המגשרת במקרה דנן פעלה ביצירתיות ונעזרה בכל גורם אפשרי כדי לתת תחושה של ביטחון לצד החלש, ויחד עם זאת הרגשה נוחה לצד החזק. הגישור הסתיים בתוצאה טובה מאוד, שהיתה עדיפה לשני הצדדים.

גישור זה היווה נקודת מפנה בהשקפת עולמי על ההליך הגישורי.

עמית גולדמן, על השתתפות בגישור כמגשר:

אף-על-פי שהגישור שגישרתי בו לצד הדס לא הסתיים בהסדר, אני יכול לשתף בתחושת האחריות העצומה שנלווית לתפקיד. הרגשתי שאני יושב בעצם כסוג של אוטוריטה חיצונית לשני צדדים, שכל אחד בתורו שוטח את טענותיו וצרותיו ומנסה לשכנע אותי בצדקת דבריו, אבל אין לי סמכות אמיתית או יכולת מעשית להכריע בסכסוך. למעשה אני יכול להודות שהפנייה אלי כאדם שיש לשכנע אכן עוררה אצלי תחושת שיפוטיות ונטייה לקבל או לשמוע את הסיפור בביקורתיות מסוימת, מה שכמובן מנוגד לפרדיגמה העיקרית שנדרשת ממני כמגשר נייטרלי. במשך הגישור היו לא מעט רגעים בהם היה עליי ממש לעצור את עצמי מלומר את דעתי או להעמיד צד על טעותו בהבנת המצב כפי שאני תפסתי אותו, ולהזכיר לעצמי או לשים לב לסימנים של הדס שהזכירו לי כי תפקידי אינו להכריע כי אם להביא את הצדדים למקום בו הם יכולים להיפגש בעצמם.

אני חושב שהגישור בפועל קידם רבות את ההבנה שלי, שחשוב להאזין לכל אדם בשעת צער וכאבו ולנסות להבין מה המניעים והצרכים שלו. אם נשפוט רק על-פי השורה התחתונה, נפספס את מהות הסעד האמיתי שהאדם מבקש להשיג ונוכל רק לבחון את העמדה שהגיע אליה בסופו של הליך, וכמו שמספר דן אריאלי בספרו "לא רציונלי ולא במקרה" לרבות מההחלטות והבחירות שלנו אין בכלל קשר לרצונות האמתיים והמקוריים. תפקידנו, אם כן, הוא לעזור ולחשוף אותם.

מרב ורד, על צפייה בגישור:

לימוד הגישור על רבדיו השונים, קיבל משמעות שונה מרגע שהתחלתי לצפות בגישורים. בתחילה הייתי סקפטית בכל הנוגע ליעילות ההליך, בעיקר נוכח "חוסר השיניים" של המגשר/ת, כפי שתפסתי זאת. אך עוד בגישור הראשון שצפיתי בו התברר לי, שהסקפטיות לא היתה במקומה. על כן הגישור המשמעותי ביותר עבורי היה הגישור הראשון. היה מעניין לראות את המגשרות מצליחות לנתב את נושא הסכסוך לעניין שיהיה להן קל יותר להתמודד עמו. כמו כן, ניתן היה לראות בגישורים, שקיימים מניעים שונים והקושי הגדול של המגשרים הוא לאתר מה הוא האינטרס של הצדדים. לדוגמא, כאשר מדובר בצד אחד שמונע מאינטרסים כספיים בעוד הצד השני מונע ממניעים אישיים נראה כי יהיה קשה להגיע להסדר. אך ברגע שהמגשרות הצליחו לתת לכל צד את ההרגשה שגישור הוא הצעד החכם ביותר עבורם, ניכר שהם התרצו ובתהליך ארוך אך ממוקד הגיעו לעמק השווה.

שלמה וינגרטן, על צפייה בגישור:

את המעבר החד שבין חוסר אמונה בהליך הגישור כלל לבין הבנה, שהתהליך הזה יכול לחסוך לנו כל כך הרבה ולפתור לנו בעיות, עשיתי בצפייה הראשונה שלי. הסיבות לסקפטיות שלי היו הסיבות הרגילות: למגשר/ת אין שיניים, היא

אינה יכולה לאכוף שום דבר ומהיכרותי את האדם הסביר חשבתי, שלא יסכים לוותר על כסף אם אין מי שיכול להכריח אותו. כל זה השתנה. הבנתי שברגע שמבררים אצל הצדדים "למה הם באמת פה?", לא תמיד התשובה המיידית תהיה: "בגלל הכסף". ברגע שראיתי את זה נעשה בפועל, האמנתי שגם על סכסוך כספי של 20,000 ש"ח (כפי שהיה באותו גישור) אפשר להגיע לעמק השווה.

נוסף על הכל, מהקליניקה לגישור למדתי דברים שעוזרים לי ויעזרו לי בעתיד בחיי היום יום. בוויכוחים הכי מטופשים עם קרובי משפחה או עם שותפים לעבודה עולות לי לראש השיטות השונות שלמדנו במהלך השנה וראו זה פלא, **זה עובד!**

צוותי הקליניקה

הצוות לקידום החינוך לגישור:

מיכאל חיים ואבי זידרמן, שלמה שפרינג ואיציק לניאדו, רועי בכר ואסף סקרבניק

הצוות לקידום המודעות לגישור:

אלה וישליצקי, זהר גבע ואלירן דוייב
ענב אביטבול, איל שרמן

הצוות לקידום חקיקה:

דוד שקרון ורפאל מגיד

צוות לקידום הגישור ב"קו לעובד":

שרה פרדה ונדב זוהר

צוות לקידום תורת המשפט הטיפולי:

סיון כהן אלמליח, דיקלה אביגד ודן פישר

הצוות לקידום צדק מאחה בעבירות מין:

מיטל בק, לי אלתר, מיכל וולברגר-טויטו ונטע לימן-טרכטינגוט

צוות לקידום הפניית תיקים לגישור ממקורות אחרים:

שלמה וינגרטן, מרב ורד ועמית גולדמן